

AINGERU IRIGARAY-ren MENDEURRENA

Iragan ekainaren 24 eta 25ean bildu zen Euskaltzaindia Etxarri-Aranatzen, Aingeru Irigaray eta Victoriano Huizi nafar euskaltzaleen mendeurrenak ospatzeko. Lehenengoaren jaiotzako mendeurrena bere etengabeko langintza kontutan hartuz eta bigarrenaren *Gramática Bascongada* argitaratzearen ehun urteak betetzeaz.

A. Irigaray mediku eta euskaltzale bikainak euskal gaiez hainbat lan burutu baitzituen, bai euskaraz eta bai gazteleraz. Horregatik, Euskaltzaindiak

1929an izendatu zuen urgazle eta 1941ean euskaltzale oso.

Aingeru, Bidasoako Beran jaioa zen 1899ko martxoaren 1ean. Hondarribian mediku izan zen. Politika ez zuen hain gogoko, baina hala ere, frankisten aurrean bere euskaltzaletasuna zuen pekatu nagusia eta J. M. Satrustegi jaunak ongi zioen bezala, «jauntxoek bekaizkeriek azpijorra eginik» gizonak bere burua Iruñetik aldetzera behartu ikusi zuen.

Berrogeigarren hamarkadaren haseran honera etorri beharra izan zuen, Zuloaga kaleko 10.ean, Gabriela-enea deritzan etxean kokatuz. Nonbait, gertakari hori ez zuen hartu hain gaizki, zeren Jabier Aranburu adiskideari maiz aitortu zionez, zoriotsu agertzen omen zen Joanes Etxeberri Sarakoa mediku izan zen herri hontan bere burua ikusteaz. Hiruzpalau urte hemen egin ondorean Donostiara aldatu zen, baina bere gogoak beti jarraitu zuen Nafarroa eta Bidasoa inguru hontara begira. Horregatik iruditzen zait *Hondarribia* aldizkari honetan, laburki bederen, on zaigula gizon ospetsuaren berri ematea.

Barcelona, Paris eta Alemaniako Friburgon egin zituen medikuntza ikastaroak. Pablo Fermín Irigaray Goizueta (1868-1949) sendagilea zuen bere aita, «Larreko» izenordez euskaraz idazten zuena. Aita honengandik jaso zuen Aingeruk euskaltzaletasunaren zuzia eta pizturik irauarazi zion bere bizitza guztiaren zehar.

Bere bizitzan, euskarak, bereziki Nafarroako euskarak, oso kezkatua zen.

Min hori barnean zeraman estudiante garaian ere. Hor aurkitzen zuen bai gure herriaren nortasunik jatorrena. Horren lekuko, Justo Garate bergararra eta Fernando Zuloaga eibartarra ezagutu nituen, nortzuk behin baino gehiagotan aitortu zidaten Barcelonan elkarrekin ikasketak egin zituztelarik nola txertatuz piztu zioten euskararenganako kezka, herri bakoitzak bere sustraietatik mundu orokorrera begira jarraitu beharrezkotzat. Hola ulertzen bai zuen bere eta guzcion kulturgintza.

Aingeruk gaztetatik ekin zion gure kulturaz euskaraz zein gazteleraz idazteari. Gerra aurretik ekin zion Donostiako *Argia*, *Argiaren egutegia*, *Yakintza* eta *RIEV* (*Revista Internacional de Estudios Vascos*) aldizkarietan idatziz. Batzutan «Irular» eta gehienetan «Apat-Etchebarne» izenordeak erabiliz.

Gerraondoan ere bide beretik jarraitu zuen, *RIEV*, *Gure Herria*, *El Bidasoa*, *Elgar*, *Euskera*, *Herria*, *Bol. R. S. V. de los Amigos del País*, *Diario de Navarra*, *Zeruko Argia*, *Príncipe de Viana*, *Fontes Linguae Vasconum* eta abarren. Lan bakoitzaren zehatztasunak Jon Billaoren *Eusko Bibliographia*-n leku zabala hartzen dute, ikus besterik ez dugu IV. liburukiaren 418-419. orrialdeetan eta IX. liburukiko 580-581.etan.

Alemanetik gaztelerara itzuli zuen H. Schuchardt-en *Primitiae Linguae Vasconum*

(1947); bilduma lana *Cuentos populares vascos-Euskalerriko ipuiñak* zeritzana J.M. Barandiaranen folklore lanetatik zabalkundezkoa (1957); hitzaurrez eta oharrez, *Prosistas navarros* Larreko eta Manezaundiren lanetarik (1958); *Geografía histórica de la Lengua Vasca* (elkar lanean, 1960); *Poesías populares de los vascos*, bi liburukitan, F. Michel-en lanetatik itzuliak (1962); «Esbozo bibliográfico de Literatura éuskara profana» lan luze bezain ona *Príncipe de Viana* aldizkarian (1965); *Noticias y viejos textos de la «Lingua Navarrorum»* iker lana (1971); eta, *Una geografía diacrónica del euskara en Navarra* deritzan beste iker lan bat (1974).

Azken liburu horretan Bidasoa inguruko zenbait ikerlan azaldu zituen, horien artean: «La Botánica vasca de Lacoizqueta», «Corsarios y balleneros. Pellot» (Hendaiako Etienne Pellot zenaren ekintzetan oinarritutako lana, 139-151. orrialdeetan ikus daitekeenez); «Fiestas de Mayas», «Yoyak del Baztán» eta abar. Horiek, behar bada, bere sorterri zuen Bidasoako Bera eta Hondarribia honetako egotaldiarekin ikustekorik bazuten. Gainera, *El Bidasoa* aldizkarian ere kolaboratu zuen: «Un partido internacional en Irun», 1957an eta «Ihauteri solas», 1959an.

Bestalde, 1969ko ekainaren 28an, Irungo Udalak irakaskuntzarako antolatu zuen sariketan, «Gayarre kantari» zeritzon hizlauzko bere lana saritu zuen.

KUTTUNA

SALON DE ESTETICA
HONDARRIBIA

ANE IRIDOY - SILVIA ORNOZ
C/ Zuloaga 6 - 1º Dcha
Pida hora en el Telef. 64 57 29

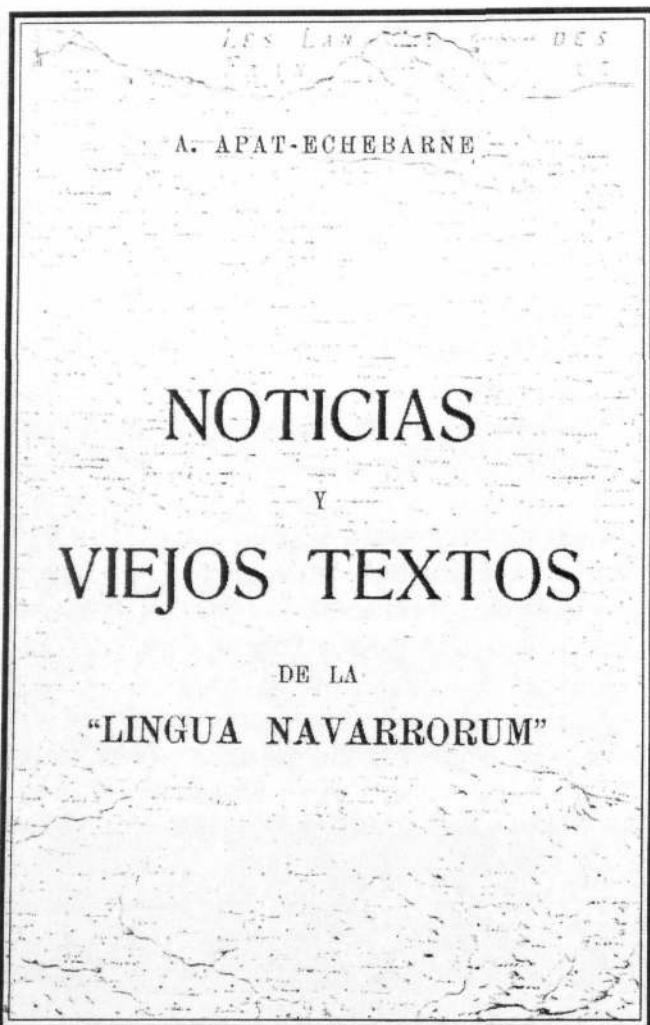
ENDANEA

LORE ETA LANDARE

MINTEGIA

ENDANEA Baserria - Tel. 943 64 17 10 - 20280 HONDARRIBIA

Baina, horiez gainera, bakoitzari bere kabuz euskara ikasten laguntzeko metodo antzerako liburu bat burutu zuen, *Jostatuz, mintzaira ikas* (1966) zeritzana.

Julio Urkixo Mintegiaren sortzailekide izan zen. Eta 1953. urtean *Egan* aldizkaria euskara hutsean hasi zenetik, bere zuzendaritzakoa zen, Antonio Arrue eta koldo Mitxelenaekin batean. Hurrengo urtetik eman zion hasiera «Naas-maas» deitu sailari, baina hortik aparte bestelako ikerlan asko agertuz. Zeren bere ardurapeko sail hori ez zen *Egan*-en betetzen zuen bakarra, bestelako literatura saiorik ere burutu zuen. Maite zituen bilketak, ikerlanak, kritikak, sorketak, itzulpenak eta guzti hoi zabalkunde lanak.

Zer gehiago eska geniezaioke mediku bati? Gizonen osasunez bezala arduratu baitzen gure euskararenakin. Maitasunaren eraginezko gogo kementsua agertu zuen. Eta hainbeste lan egin zuen gizonari, bere semeek heriotzako iragarpena hautatzean, ondo egin zuten Etxahun Iruriko Ziberukoaren esaldia jartzea: «... ez bazintüdan hain maite üken oi ama Üskal-Herria».

JUAN SAN MARTIN

**Albistur
eta
Arocena**

HARATEGIA
URDAITEGIA

Zuloaga Kalea
Tfnoak: 943 64 18 60 - 943 64 13 31
20280 HONDARRIBIA

ARRAUNLARI

JATETXEA - RESTAURANTE

PASEO BUTRON
ETXE ALAI
TELF.: 943 64 15 81
20280 HONDARRIBIA

